

Masarykova univerzita v Brně

Ekonomicko-správní fakulta

Studijní obor: Veřejná ekonomika

Vězeňská správa

seminární práce

Tomáš Šturala

Brno, prosinec 2004

OBSAH

1. Úvod
2. Poslání, cíle, užitky odvětví. Zařazení odvětví v hierarchii veřejného sektoru.
3. Struktura odvětví. Institucionální zabezpečení poslání odvětví. Instituce, činnosti, výkony, užitky, vztahy.
4. Základní legislativa.
5. Historické aspekty odvětví. Významné mezníky, vliv na současnou podobu.
6. Zdroje financování, závislost na příjmech z veřejných rozpočtů. Vývoj financování, předpověď pravděpodobného budoucího vývoje. Struktura pracovních činitelů.
7. Efektivnost odvětví, resp. jeho institucí. Možné měření efektivnosti. Faktory efektivnosti. Konkrétní příklady.
8. Uplatnění veřejné volby a veřejné kontroly v daném odvětví. Konkrétní příklady, problémy.
9. Komparace se stejným odvětvím ve vybrané zemi. Změny po vstupu do EU.
10. Rešerše z tisku o popisovaném odvětví.
11. Aktuální problémy odvětví.
12. Vlastní názor na fungování hodnoceného odvětví v ČR. Návrhy řešení.
13. Použitá literatura.
14. Přílohy

1. ÚVOD

Vývoj vězeňství, jako celková kulturní úroveň a materiální podmínky jsou odrazem vývoje, kulturní a ekonomické úrovně celé společnosti. Způsob zacházení s pachateli trestných činů vyjadřuje velmi zřetelně i vztah společnosti k jedinci a postoj k občanským právům a svobodám. Protipólem je tendence veřejnosti považovat prostor za vězeňskou zdi za jiný, izolovaný svět a dále dlouhodobé opomíjení systémového řešení nejzávažnějších nedostatků vězeňství veřejnou správou.

Nedokončená transformace české společnosti a ekonomiky se významným způsobem promítá do stavu českého vězeňství a to formou záporných externalit vyvolaných do roku 1989 pro tuto zemi takřka neznámými faktory. Jde především o nové typy zločinnosti a nebyvalou degradaci základních lidských hodnot, kdy dané slovo, cizí majetek, lidský život nemají cenu obvyklou v demokratické společnosti. Je to i tím, že občanům bylo ukázáno, že mohou přes noc zbohatnout s využitím ne zcela běžných prostředků, které představuje společensky ceněná práce. Tento hromadně působící fakt vyvolává v lidech vnitřní konflikty, které evokují ty nejhorší vlastnosti, které v každém člověku dřímají.

Jako nové typy zločinnosti v české republice je možné například klasifikovat podvody na kapitálovém trhu, daňové úniky, činnost narkomafie, organizovanou prostituci ve všech jejích podobách. Organizovaný zločin, o kterém dříve četly občané v postkomunistických zemích jen v k“kapitalistických „ bestsellerech, se stal skutečností. Na takto nově motivovanou a realizovanou zločinnost nebyl a ani nemohly být připraveny orgány policie, orgány činné v trestním řízení a následně ani vězeňská služba. Ta je ve všech režimech, ve všech státech, dokonalým obrazem existující společnosti. Neboť každá společnost produkuje svou vlastní kriminalitu a následně své vězeňství. A vězeňství je složitý systém, jen zdánlivě společensky izolovaný a beze sporu historicky potřebný. Je nezrušitelný a fungující ve všech společenských řádech. Existence vězeňství stojí daňové poplatníky v České republice ročně přes 4 miliardy korun. Na vězeňství je v současné době tak vynakládáno více, než na činnost celého resortu kultury a dvakrát více než na vědu a výzkum, konkrétně na činnost Akademie věd ČR. Výdaje na vězeňství se každoročně zvyšují ne zcela úměrně růstu počtu obviněných a odsouzených v českých věznicích a s tím souvisejícím růstem počtu zaměstnanců Vězeňské služby.

2. POSLÁNÍ, CÍLE, UŽITKY ODVĚTVÍ. ZAŘAZENÍ ODVĚTVÍ V HIERARCHII VEŘEJNÉHO SEKTORU.

„Účelem trestu odnětí svobody není pouze pachatele trestného činu potrestat a vyřadit si s ním účty, ale především odvrátit ho od páčání zlých činů a naučit ho, aby své přirozené lidské potřeby uspokojoval řádným, pro lidskou společnost přijatelným způsobem. To je prvořadým úkolem vězeňství.“

„Vězeňská služba nemůže rezignovat na své společenské poslání a musí nabízet těm, kteří se dopouštějí společenských poklesků proti zákonu, alternativy řešení jejich osobní situace. Vězeňská služba ve svém moderním pojetí proto není státem pověřeným trestajícím katem, který si vyřizuje se zločincem účty, jako tomu bylo v minulých stoletích, ale především je složitým sociálním a speciálně pedagogickým systémem, který dovede po dobu výkonu trestu odnětí svobody potrestané osoby účinně použít metody, které změní, nebo ovlivní jeho jednání.“ (Kamila Meclová, GR VS ČR

Poslání

Jak vyplývá z výše uvedené citace, vězeňství uspokojuje především potřebu spravedlnosti, dále i potřebu ochrany občana a jeho majetku, z čehož lze odvodit poslání vězeňské služby, kterým je:

„izolace občanů, kteří se provinili proti přijatému řádu společnosti, a to za účelem ochrany ostatních občanů a možnosti koncentrovaného působení na kvalitu lidského potenciálu vězňů“.

„Smyslem a obsahem výkonu trestu odnětí svobody je resocializační zacházení, které má za cíl pozitivně ovlivňovat osobnost odsouzeného. Tento záměr však nic nemění na tom, že charakteristickým rysem trestu je vždy újma, která v případě trestu odnětí svobody spočívá v určitém omezení základních občanských práv a svobod.“

Funkce

Z výše uvedeného poslání vyplývá primární funkce vězeňství, a to **funkce izolační**, jejímž výkonem je ve vězeňství pověřena vězeňská a justiční stráž a **funkce výchovná** (tzn. Orientace trestu na změnu chování odsouzených v prosociálním smyslu), jejímž výkonem jsou pověřeni pracovníci specializovaní na vlastní realizace výkonu vazby a trestu a s tím související i výkon zdravotního personálu věznic a vězeňských nemocnic. Pro plnění primárních funkcí je nutno zabezpečit i plnění sekundárních funkcí, kterými jsou funkce personální, provozně technická, komplexního hospodaření a funkce řídicí na jednotlivých úrovních vězeňského systému. Také se můžeme dočíst o rozlišení na funkce vyrovnávací a regulativní, přičemž funkce vyrovnávací sleduje cíl eliminovat nebo alespoň kompenzovat negativní emoce poškozených nebo pozůstalých a funkce regulativní akcentuje cíl chránit společnost před zločinem.

Cíle

Cíle Vězeňské služby České republiky vycházejí ze základní Koncepce rozvoje vězeňství v české republice, která byla přijata v roce 1991 po projednání v Komisi pro vězeňství petičního výboru pro právní ochranu a bezpečnost České národní rady. Základním cílem této koncepce je zásadním způsobem změnit výkon vazby a trestu odnětí svobody v duchu požadavků Evropských vězeňských pravidel na principech depolitizace vězeňství, demilitarizace vězeňství, decentralizace vězeňství a humanizace vězeňství.

Z této základní koncepce vycházejí další koncepční opatření Vězeňské služby ČR jako celku, které vznikají na podkladě schválených Koncepcí rozvoje jednotlivých věznic.

Užitky

Užitkem produkce určitého statku u neziskové organizace je míra uspokojení potřeby uživatele tohoto statku měřená i prostřednictvím výkonu a kvality statku. Ve vězeňství patří mezi ukazatele vyjadřující míru uspokojení potřeby plynoucí z využití realizovaného poslání následující ukazatele:

- četnost trestných činů odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody
- počet udělených přerušení výkonu trestu odnětí svobody a jejich zneužití (především u přerušení za odměnu)
- počet oprávněných stížností obviněných a odsouzených (vyjma oprávněných z objektivních příčin nezaviněných VS ČR)
- výskyt mimořádných událostí (útěk z věznic, sebevražda, pokus o sebevraždu, hladovka, hromadné nepokoje, napadení příslušníka VS ČR)
- počet oprávněných stížností vězeňského personálu

více příloha č. 1

3. STRUKTURA ODVĚTVÍ. INSTITUCIONÁLNÍ ZABEZPEČENÍ POSLÁNÍ ODVĚTVÍ. INSTITUCE, ČINNOSTI, VÝKONY, UŽITKY, VZTAHY.

Instituce VS ČR byla zřízena pro zajištění výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Z hlediska svěřených úkolů se obě instituce dají rozdělit na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu, přičemž vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru.

Vězeňská stráž

Plní následující úkoly: střeží, předvádí a eskortuje obviněné a odsouzené, střeží objekty VS ČR a zajišťuje pořádek a kázeň v těchto místech. Dále pak plní úkoly ukládané jí podle zákonů o výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a zákona č. 552/92 SB.

Justiční stráž

Pak dle výše citovaných zákonů zabezpečuje ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů. Justiční stráž VS ČR dále dle výše citovaného zákona zajišťuje ochranu při činnosti státních zastupitelství a ministerstva spravedlnosti. Ve VS ČR jsou organizačními články justiční stráže místní jednotky justiční stráže, podřízené po stránce personální a materiální územně příslušným vazebním věznicím nebo věznicím. Jednotky řídí ředitel určené věznicí prostřednictvím vedoucího oddělení vězeňské a justiční stráže. Personální a kázeňskou pravomoc nad příslušníky justiční stráže vykonává ministr spravedlnosti, generální ředitel VS ČR a ředitel věznic. Příslušníci zařazení v justiční strážce mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráže ve vazebních věznicích a věznicích. Avšak jen v mimořádných případech, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a pouze se souhlasem ministerstva spravedlnosti.

Správní služba

Zabezpečuje organizační, ekonomickou, speciální výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. Dále rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů. Na této činnosti se v současné době ve VS ČR podílejí především občanskí zaměstnanci v pracovním poměru k Vězeňské službě. Příslušníci ve služebním poměru k vězeňské službě zařazení do správní služby mohou být pověřeni plnění úkolů vězeňské stráže.

Řízení a struktura Vězeňské služby ČR

Vězeňská služba je podřízena Ministerstvu spravedlnosti. Vězeňskou službu řídí ministr spravedlnosti prostřednictvím generálního ředitele Vězeňské služby, kterého jmenuje i odvolává a který mu odpovídá za činnosti VS. Právní úkony jménem státu činí za VS generální ředitel. Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy ČR pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství.

Poslání vězeňství institucionálně zabezpečují především vazební věznicí a věznicí, které vykonávají především vazební věznicí a věznicí, které vykonávají primární funkce vězeňství a jsou základními organizačními články organizace Vězeňské služby ČR. Dalšími články organizace Vězeňské služby ČR jsou generální ředitelství, zotavovny a institut vzdělávání. (org.schéma viz. příloha č.2). Postavení a úkoly jednotlivých organizačních článků jsou vymezeny jednak zákonem, jednak organizačním řádem schváleným ministrem spravedlnosti. Uvedené organizační články VS ČR zřizuje a zrušuje ministr spravedlnosti. V čele vazebních

věznic, věznic Institutu vzdělávání Vězeňské služby a zotavoven VS stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel VS ČR na základě výběrových řízení, jemuž odpovídají za činnost ve svěřené působnosti. Tito ředitelé jsou oprávněni jednat a činit právní úkony za Vězeňskou službu ČR ve všech věcech, kromě těch, které podle zákona č. 555/1992 Sb., v platném znění nebo rozhodnutí ministra nebo generálního ředitele patří do jejich pravomoci

Úkoly ministerstva v oblasti vězeňství

Ministerstvo spravedlnosti při výkonu státní správy týkající se vězeňství zejména stanoví na základě schváleného rozpočtu kapitoly 336 (Ministerstva spravedlnosti) rozpočet pro VS ČR a navrhuje a provádí rozpočtová opatření a vystavuje rozpočtové limity výdajů pro VS ČR. Dále sleduje plnění limitu počtu pracovníků VS ČR, shromažďuje, prověřuje a analyzuje ekonomická data včetně zpracovávání finančních a účetních výkazů VS ČR, ve vymezeném rozsahu provádí kontroly hospodaření VS ČR.

Generální ředitelství

Generální ředitelství je odborným orgánem pro řízení, organizaci a kontrolu Vězeňské služby a pro plnění úkolů v oblasti státní správy vězeňství. Člení se na odbory, které se dále člení na oddělení a referáty. Sekretariát generálního ředitele má postavení odboru generálního ředitelství. V čele odborů stojí ředitelé, v čele oddělení zpravidla vedoucí oddělení a v čele referátů vedoucí referátu ne určený referent.

Vazební věznice a věznice

Vazební věznice včetně zvláštních oddělení věznic určených pro výkon vazby zajišťují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel. Věznice zajišťují, aby trest odnětí svobody byl vykonáván v souladu se zákonem a současně zabezpečují plnění povinností, které v souvislosti s výkonem trestu ukládají další právní předpisy. Oddělení VS a oddělení výkonu vazby a trestu zde plní primární funkce. K článkům zajišťujícím primární funkce patří i zdravotnická střediska a nemocnice, v ČR existují tři tyto nemocnice. V čele věznic stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává generální ředitel VS ČR.

Na základě organizačního řádu VS ČR došlo k posílení a zvýšení jejich odpovědnosti. Ředitelé těchto organizačních článků jsou tak, na základě delegované pravomoci zásadně oprávněni v rámci schváleného rozpočtu samostatně vykonávat právo hospodaření se svěřeným majetkem státu a s majetkem získaným vlastní podnikatelskou činností s tím, že dispozice s nemovitým majetkem jsou bez písemného souhlasu generálního ředitele právně neúčinné. Dále rozhodují v personálních záležitostech podřízených příslušníků a občanských pracovníků včetně uzavírání dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Ředitelé vazebních věznic a věznic nesou plnou odpovědnost za výkon vazby a trestu odnětí svobody v souladu se zákonem a za naplňování účelu vazby a trestu odnětí svobody.

V současné době existuje v ČR 33 věznic (13 vazebních věznic a 20 věznic), z toho 2 jsou určeny pro mladistvé a 2 pro ženy s celkovou kapacitou 20122 míst

Činnost jednotlivých oddělení včetně popisu práce jednotlivých pracovníků je uvedena v organizačním řádu věznic. Tyto organizační řády se vydávají formou Nařízení ředitele věznice (v souladu s Nařízením Ministra spravedlnosti ČR č. 1/2002, kterým se vydává organizační řád VS ČR) nejpozději do třech měsíců od účinnosti vydaných vzorových organizačních řádů a musí být schváleny generálním ředitelem.

Institut vzdělávání

Institut vzdělávání VS ČR je rezortním vzdělávacím zařízením a organizačním článkem VS, který vznikl v roce 1993 jako nástupce Institutu vzdělávání Sboru nápravné výchovy ČR. Zajišťuje profesní přípravu příslušníků a občanských pracovníků VS, a to v souladu se schválenou koncepcí a Programem celoživotního vzdělávání ve VS ČR v součinnosti s řediteli organizačních článků. Konkrétně se jedná zejména o nástupní a specializační kurzy a další formy odborného vzdělávání organizované jak samostatně tak ve spolupráci s vysokými školami a jinými vzdělávacími subjekty.

Zotavovny

Zotavovny VS ČR jsou příspěvkovými organizacemi zřízenými Ministerstvem spravedlnosti, které zajišťují ubytovací a stravovací služby přednostně pro preventivní rehabilitace, pracovní porady a služební akce Vězeňské služby a resortu Ministerstva spravedlnosti. Mimo hlavní činnost výše uvedenou provozují zotavovny ve vymezeném rozsahu i hospodářskou činnost, zejména rekreace zaměstnanců VS a ve stanoveném rozsahu též rekreace zaměstnanců ministerstva a jejich rodinných příslušníků.

4. ZÁKLADNÍ LEGISLATIVA UPRAVUJÍCÍ VĚZEŇSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE

- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR, ve znění zákona č. 460/2000 Sb.
- zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění zákona č. 208/2000 Sb.
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 359/1999 Sb.
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby ve znění vyhlášky 292/2001 Sb.
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- zákon č. 196/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 93/2001 Sb., o hospodářské činnosti VS ČR
- nařízení Ministerstva spravedlnosti ČR č. 1/2002, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby
- nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody ve znění nařízení č. 414/2000 Sb.
- zákon č. 65/1965 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 10/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- nařízení vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ozbrojených sil, bezpečnostních sborů a služeb, orgánů celní správy, příslušníků Sboru požární ochrany a zaměstnanců některých dalších organizací (služební platový řád), ve znění pozdějších předpisů
- vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000Sb., o srážkách z odměny osob, kterou jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami

z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů ve znění vyhlášky č. 94/2001

- instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 2022/99SM o justiční stráží ve znění instrukce 3838/00-SM
- instrukce č. 50/00-E o zadávání veřejných zakázek v resortu Ministerstva spravedlnosti
- pokyn obecné povahy č. 1/2001 Ministerstva spravedlnosti, jímž se upravují podrobnosti dozoru státních zástupců nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody
- sbírka nařízení generálního ředitele VS ČR
- organizační řády jednotlivých organizačních článků, vydávané v souladu s Nařízením Ministerstva spravedlnosti ČR č. 1/2002

5. HISTORICKÉ ASPEKTY

Období Rakouska Uherska

Zlomovým obdobím ve vývoji vězeňství v českých a slovenských zemích, kdy došlo k zásadní změně ve filozofii trestů, byly v podstatě až „Josefínské reformy“. Do té doby charakter trestů vylučoval jeho výchovné působení na pachatele, svou krutostí měl potenciální pachatele odstrašovat. Za panování Josefa II. došlo k zestátnění a k sjednocení veřejné správy a soudnictví. V roce 1787 došlo k zavedení rakouského soudního pořádku v celém Rakousko-Uhersku. Došlo ke zrušení trestu smrti a mučení, k zavedení nucených prací, hlavním způsobem trestu se stává vězení – jako újma osobní svobody, vlivem osvícenství považována za jedno ze základních lidských práv.

Roku 1803 byl vydán s působností pro celou monarchii kromě Uher „Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích“, který členil trest odnětí svobody na žalář a vězení. Žalář byl udělován za zločiny a vězení za přestupky. Trest vězení se vykonával ve věznicích okresních soudů, žalář se vykonával buď ve věznicích krajských soudů nebo v trestnicích.

V roce 1848 se sice Uhersko konstitovalo jako samostatný stát, uherská revoluce byla ale poražena a Uhersko se dostalo pod vojenskou diktaturu Vídně. Silvestrovskými patenty byla v monarchii vyhlášena jednotná centrální správa a zestátněno soudnictví. Organizace soudních věznic odpovídala struktuře soudů. Veškeré reformy měly svůj bezprostřední dopad i ve vězeňství. V roce 1852 došlo k novelizace Trestního zákoníku z roku 1803, v rakouské části monarchie tato novela platila po celou dobu existence Rakousko-Uherska a v podstatě byla převzata i první Československou republikou.

Věznice byly nejdříve podřízené tzv. Všeobecnému státnímu ministerstvu. V roce 1865 došlo v celém Rakousko-Uhersku k zestátnění úřadů a tedy i věznic a vězeňství se stalo podřízeným Ministerstvu spravedlnosti. Vznikl Generální inspektorát věznic, který byl v roce 1867 zrušen a správa vězeňství přešla jako samostatná složka do jednoho oddělení ministerstva spravedlnosti. Toto zařazení věznic fungovalo po celou dobu existence první Československé republiky, po dobu Slovenského státu a po skončení 2. světové války až do převzetí vězeňství Ministerstvem vnitra v padesátých letech 20. století. Po vzniku dualistického státu Rakousko-Uherska v roce 1867 byla v Uhersku vytvořena samostatná vláda, vězeňství v obou zemích zůstalo stále v resortu justice, v této době vznikla nosná síť trestnic a věznic, která se zachovala dodnes, byly zadány základní pořádky pro věznice, vězni byli rozdělováni do disciplinárních tříd a pokud byli zdravotně způsobilí, byli povinni vykonávat přikázanou práci.

Období 1918 – 1948

Po rozpadu Rakousko-Uherska v roce 1918 Československá republika převzala nejen síť věznic, jejich aparát, ale na Slovensku zůstaly v platnosti i uherské zákony a vězeňské předpisy o zacházení s vězni. Některé staré uherské zákony platily na Slovensku až do 50. let minulého století. Zákon č. 284/1920 Sb. upravoval poměr trestů na území různého práva tedy v Čechách a na Slovensku, v disciplinárních trestech přežívaly pozůstatky feudální justice. I během existence Slovenského státu zůstaly v platnosti staré vězeňské předpisy. Mezi nejdůležitější reformy z této doby patřil institut podmíněného odsouzení, zvláštní soudnictví pro mládež a vydání zákona o státním vězení z r. 1931, který přisuzoval zvláštní postavení politickým vězňům. Dále bylo zavedeno třídění vězňů podle povahy spáchaného trestného činu. Vězeňství v této době bylo v působnosti Ministerstva spravedlnosti, kde jedno z jeho tří oddělení vykonávalo dohled nad jednotlivými věznicemi včetně záležitostí týkajících se personálu.

V období nacistické okupace přešlo vězeňství pod německou státní správu, většinou pod dozorem Gestapa. Soustava věznic a trestnic zůstala zachována, nadále tedy fungovaly věznice okresních a krajských soudů a trestnice. Správu a nejvyšší dozor nad těmito ústavy vykonávalo Ministerstvo spravedlnosti. V roce 1942 byly pravomoci ministerstva přeneseny na prezidium Vrchního soudu. Ministerstvo spravedlnosti mohlo nadále vykonávat jen všeobecný dozor a vydávat domácí řády. Po roce 1945 vězeňství navázalo na předmnichovskou republiku, v platnosti zůstaly všechny tehdejší zákony, řízení vězeňství bylo opět v působnosti Ministerstva spravedlnosti.

Dekretem prezidenta republiky byly upraveny některé otázky organizace a služebních a platových poměrů Sboru uniformované vězeňské stráže, podrobněji byl tento dekret rozepsán vládním nařízením, kde bylo ustanoveno, že výkon správní a strážní služby vykonává Sbor uniformované vězeňské stráže, tvořený úředníky vězeňské služby právní, správní a strážní. Ale až zákonem 321/1948 Sb., o Sboru uniformované vězeňské stráži byl zřízený „veřejný, ozbrojený a jednotně organizovaný Sbor uniformované vězeňské stráže“. Jeho posláním bylo: „správní a strážní služba při výkonu soudní a jiné vazby, vykonávané ve vězeňských ústavech a zajištění bezpečnosti a pořádku v justičních budovách a částech budov používaných justiční správou“. Příslušníci Sboru vězeňské stráže měli zákonem ustanovena práva stráže příslušníků Sboru národní bezpečnosti. Zákon o znárodnění soudnictví z roku 1948 oddělil vězeňství od výkonu soudní moci a u krajských věznic a trestních ústavů byly zřízeny oddíly Sboru vězeňské stráže.

Období totality

Politické události po roce 1948 znemožnily návrat k předválečným penitenciárním tradicím. V roce 1950 byl Národním shromážděním přijat nový Trestní zákon a Trestní pořádek. Tyto zákony už jednoznačně vycházely z potlačovatelské funkce lidově-demokratického státu. Jejich hlavním posláním bylo chránit „politické a hospodářské zřízení lidově-demokratické republiky proti jejím vnějším a vnitřním nepřátelům“. V této době bylo vězeňství řízené třemi resorty – Ministerstvem spravedlnosti, Ministerstvem vnitra a Ministerstvem národní obrany. Z důvodu nejednotnosti vyplývající z tohoto řízení bylo v roce 1952 rozhodnuto o podřízení vězeňství Ministerstvu národní bezpečnosti v Praze. (středním orgánem se stala Správa nápravných zařízení Ministerstva národní bezpečnosti. Jejimi výkonnými orgány na úrovni krajů byla krajská oddělení nápravných zařízení u krajských správ Sboru národní bezpečnosti. Příslušníci Sboru vězeňské stráže se na základě zákona stali příslušníky Sboru národní

bezpečnosti. Samostatná složka Ministerstva národní bezpečnosti – Státní bezpečnost – si vyčlenila některé prostory v krajských věznicích, zřídila si svoje vyšetřovací věznice a upravila v nich svůj režim. Na základě zákona č. 247/1948 Sb., byly zřízeny tábory nucené práce, kam byli umísťováni lidé na základě rozhodnutí občanských komisí a nikoliv soudu, tyto tábory byly zrušeny v roce 1956.

Po zrušení Ministerstva národní bezpečnosti v roce 1956 převzalo jeho působnosti Ministerstvo vnitra. Nadále byla uplatňována třídně politická diferenciaci odsouzených. Vývoj po roce 1960 znamenal příklon k humanizaci. V roce 1965 byl přijat zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který zavedl novou diferenciaci odsouzených podle jejich kriminální narušenosti a který částečně naplňoval požadavky Evropských vězeňských pravidel a Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, vydaných Hospodářskou a sociální radou OSN. Výše uvedeným zákonem byl také zřízen Sbor nápravné výchovy ozbrojený podle vojenských zásad. V roce 1967 vznikl Výzkumný ústav penologický, který byl zrušen v roce 1980, čímž došlo k zániku odborné základny českého vězeňství, která za dobu své existence úspěšně plnila své poslání navzdory nepříznivým společenským podmínkám vyplývajícím z procesu tzv. politické normalizace. Od roku 1969 se vězeňství vrátilo do působnosti Ministerstva spravedlnosti a mohlo tak dojít k postupnému odstraňování deformací vězeňského systému způsobených začleněním do bezpečnostního aparátu Ministerstva vnitra.

Pro vznik samostatného vězeňství na Slovensku mělo rozhodující význam přijetí Ústavního zákona o Československé federaci, na který navazovala novela zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

Po roce 1968 a ještě výrazněji v 80. letech se znovu začala uplatňovat politizace, vojenské Metody a byrokratizace řízení. Lze říci, že poválečné české a slovenské vězeňství bylo postiženo řadou deformačních vlivů, a to především zpolitizováním činnosti pracovníků vězeňství, policejním přístupem k vězňům, preferencí ekonomického využívání vězňů bez ohledu na pracovní podmínky, vojenským zacházením s vězni a byrokratickým přístupem k řízení vězeňství.

Období po roce 1989

Po pádu totalitního režimu se uvolnil obrovský tlak na odstranění justičních nespravedlností, který spolu s netrpělivostí vězněných osob v podmínkách Prudkých společenských přeměn vedl až ke vzpourám a nepokojům ve věznicích. Vývoj byl dále ovlivněn amnestií prezidenta republiky.

Z přehodnocení poválečného vývoje českého vězeňství a poznání podmínek a příčin všech deformačních vlivů byly odvozeny nezbytné reformní kroky k depolitizaci, demilitarizaci, decentralizaci a humanizaci vězeňství. V letech 1990 – 1991 došlo k výrazné obměně vězeňského personálu, jako prvního kroku k transformaci vězeňství. V roce 1991 připravila studijní a výzkumná skupina ředitelství SNV „Koncepti rozvoje vězeňství v ČR“, která se stala na základně kladného posudku Rady Evropy strategickým plánem reformy českého vězeňství. Depolitizace vězeňství byla umožněna jednak zrušením vedoucí úlohy KSČ v Ústavě ČSSR a zákazem členství v politických stranách a hnutích osobám ve služebním poměru ve vězeňství. Demilitarizace vězeňství byla v roce 1992 podpořena přijetím zákona ČNR č. 555/92 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní ČR. Decentralizace vězeňství byla zahájena vydáním nových organizačních řádů v návaznosti na vznik Vězeňské služby ČR (dále jen VS ČR) dnem 1. 1. 1993, kdy došlo k početní redukci a restrukturalizaci ředitelství Sboru nápravné výchovy a omezení jeho funkcí. Humanizace ve vězeňství spočívá

v dodržování Listiny základních práv a svobod při zacházení s obviněnými a odsouzenými a ve vytváření příznivého sociálního klima v místech výkonu vazby a trestu odnětí svobody

Shrneme-li vývoj vězeňství v ČR, lze konstatovat, že pro vězeňství po roce 1989 se zdrojem inspirace a poučení staly nejen pozitivní výsledky ve vězeňství v období 1. republiky z let 1918 až 1938, ale i nejstarší penitenciární tradice, které se utvářely již v období rakousko-uherské monarchie. Po roce 1989 bylo nezbytné přehodnotit vývoj vězeňství v letech 1945 až 1989, a to s ohledem na deformační vlivy po roce 1948, ale i s ohledem na dílčí úspěchy, kterých bylo dosaženo při využívání penologie a penitenciární nauky v letech 1968 až 1980. Reformní úsilí po roce 1989 vyústilo k přijetí „Koncepce rozvoje vězeňství v ČR“, která se stala strategickým plánem reformy českého vězeňství.

6. ZDROJE FINANCOVÁNÍ, ZÁVISLOST NA PŘÍJMECH Z VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ. VÝVOJ FINANCOVÁNÍ, PŘEDPOVĚĎ PRAVDĚPODOBNÉHO BUDOUCÍHO VÝVOJE. STRUKTURA PRACOVNÍCH ČINITELŮ. PŘÍJMY ZA ROK 2003 (VIZ. PŘÍLOHA Č.3)

Financování vězeňství v ČR

V § 4a odst.1 zákon ČRN č. 555/92 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR ve znění pozdějších předpisů se uvádí, že „Ministerstvo při výkonu státní správy vytváří Vězeňské službě podmínky k řádnému výkonu její činnosti zejména tím, že stanoví Vězeňské službě prostředky státního rozpočtu v rámci rozpočtu kapitoly ministerstva“.

§ 23b odst. 1 shora citovaného zákona zní: „Vězeňská služba může provozovat hospodářskou činnost mimo svoji činnost hlavní, pro kterou byla zřízena, za předpokladu že ve své hlavní činnosti plní úkoly stanovené tímto zákonem“.

Zdroje ze státního rozpočtu

Vězeňská služba uspokojuje potřeby, které jsou uspokojovány veřejnými statky typu veřejných služeb, které se společnost rozhodla financovat plně z veřejných financí, a to prostřednictvím organizací, které mají formu organizačních složek státu (dříve rozpočtové organizace). Vězeňská služba ČR jako organizační složka státu je financována prostřednictvím podkapitoly kapitoly státního rozpočtu č. 336, jejímž správcem je ministerstvo spravedlnosti.

Rozpočet Vězeňské služby jako celku rozepisuje ekonomický odbor generálního ředitelství na jednotlivé věznice a ostatní organizační články, přičemž výdaje na mzdy jsou fixním ročním limitem, případně nevyčerpané mzdové prostředky se vrací prostřednictvím Vězeňské služby ČR do státního rozpočtu. Roční limit bez mzdových výdajů věznice rozepíše na jednotlivé provozní výdajové položky a po odsouhlasení generálním ředitelstvím jsou tyto měsíčně ve výši jedné dvanáctiny otevírány jako limit pro čerpání finančních prostředků. Přesuny mezi jednotlivými položkami jsou možné jen omezeně, a to formou rozpočtových opatření po schválení ředitelem věznice (na vědomí generálnímu ředitelství). Ze zvlášť závažných důvodů může dojít k rozpočtovým změnám v podobě navýšení v rozpočtu věznic schválených generálním ředitelstvím a uskutečněných na základě přípisu Ministerstva spravedlnosti.

Finanční prostředky investičního charakteru jsou přidělovány organizačním článkům zvlášť, a to v souladu s programem financování reprodukce majetku, ve kterém jsou kvantifikovány požadavky na státní rozpočet na jednotlivé roky.

Zvláštní postavení mají Zotavovny Vězeňské služby ČR, které mají právní formu příspěvkových organizací a slouží jako rehabilitační zařízení, což je jejich hlavní činnost. Mimo ní provozují i činnost hospodářskou, sloužící pro dofinancování. Nejsou tedy plně závislé na příjmech z veřejných rozpočtů.

Rozpočtové prostředky Vězeňské služby ČR zabezpečují výdaje pro generální ředitelství, věznice a vazební věznice, Institut vzdělávání a čtyři zotavovny.

Zdroje z hospodářské činnosti

Vězeňská služba v souladu s novelou zákona č. 555/92 Sb., (zákon č. 460/2000 Sb.) a v souladu s Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 93/2001, o hospodářské činnosti Vězeňské služby ČR provozuje hospodářskou činnost prostřednictvím středisek hospodářské činnosti VS. Střediska hospodářské činnosti v počtu 10 byla zřízena u vazebních věznic v roce 1995.

Hospodářské středisko zřizuje jako součást GŘ VS ČR generální ředitel VS ČR, provozovny v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích zřizuje na návrh jejich ředitelů generální ředitel. Hospodářské středisko metodicky řídí a koordinuje činnost jednotlivých provozoven a vede účetnictví o hospodářské činnosti. Informace o celkovém výsledku hospodaření hospodářského střediska za kalendářní rok se předkládá generálními řediteli ve stanovených termínech

Finanční hospodaření provozovny je vedeno odděleně od hospodaření s prostředky rozpočtu věznic a na tuto činnost je možno získat ze státního rozpočtu pouze návratné finanční výpomoci. Zisk z této hospodářské činnosti je mimorozpočtovým zdrojem, který je možno použít na úhradu splátky návratné finanční výpomoci, na další rozvoj provozovny, na krytí potřeb dané věznice souvisejících se zabezpečením úkolů hlavní činnosti VS ČR, nebo na mimořádné odměny pracovníků podílejících se na činnosti provozovny.

Pokud by provozovna byla ztrátová a není-li možné učinit hospodářským střediskem opatření pro minimalizaci nebo odstranění ztráty v následujících letech, tato provozovna se rozhodnutím generálního ředitele zruší.

Význam provádění hospodářské činnosti je hlavně v zajištění pracovním příležitostí vězňům, význam zisku jako mimorozpočtového zdroje je minimální, protože z hlediska objemů se jedná o minimální výši prostředků.

Předpověď budoucího financování

Dokumentovaný vývoj v počtu vězněných osob, burcující podíl odsouzených na 1000obyvatel, přeplněnost věznic, nestálost a zatím nedostatečná profesionální zdatnost vězeňského personálu a nedostatek pracovních příležitostí pro vězně, se jeví jako nejzávažnější příčiny ekonomických a sociálních problémů českého vězeňství na konci tohoto tisíciletí. Toto konstatování je doplněno neradostnou hypotézou, že pokud se veřejná správa nebude řešením těchto problémů zabývat důsledně a cíleně, bude českou společností provázet hrozba totální krize vězeňského systému a požadavky na finanční prostředky z kapitoly 336 (Ministerstvo spravedlnost) státního rozpočtu se budou neustále a nezřízeně zvyšovat.

VS ČR je financována ze státních rozpočtů prostřednictvím kapitol ministerstev spravedlnosti. GŘ VS ČR schválený rozpočet rozepisuje na jednotlivé organizační články. V tomto systému je umožněno provozování hospodářské činnosti, jehož hlavním cílem je zaměstnávání odsouzených. V ČR je takto zřízeno 10 středisek. Proto význam hospodářských středisek jako mimorozpočtového zdroje financí je u nás minimální.

7. EFEKTIVNOST ODVĚTVÍ, RESP. JEHO INSTITUCÍ. MOŽNÉ MĚŘENÍ EFEKTIVNOSTI. FAKTORY EFEKTIVNOSTI. KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY.

U vězeňství jako součásti veřejného sektoru nepůsobí kritérium zisku jako v soukromém sektoru. Kritériem efektivity je zde **UŽITEK**, tedy míra uspokojení společenských potřeb prostřednictvím veřejných služeb. Užitek je vymezen posláními a funkcemi vězeňství uvedenými v první části. Pro posuzování efektivity jednotlivých segmentů veřejného sektoru se užívá soustava vnějších a vnitřních faktorů efektivity. Tuto soustavu tedy můžeme použít i pro zkoumání efektivity vězeňství. Mezi vnějšími a vnitřními faktory existují vztahy závislosti, u některých dochází k jejich překrývání (např. dělba práce). Mimo dále popsané, obecné platné faktory vnější efektivity systému vězeňství, mezi nejdůležitější pak patří: respektování základních lidských a občanských práv a svobod a navazující kvalita legislativy, cílená kooperace institucí vstupujících do realizace a poslání systému vězeňství, spravedlivá redistribuční a alokační pravidla ve vztahu k využití prostředků z veřejných rozpočtů, veřejná kontrola plnění poslání a cílů vězeňství.

Vnější faktory efektivity

Vězeňství jako systém je významně ovlivňováno vnějším prostředím, které působí na vstup a následně i na výstup, tedy efektivity tohoto odvětví. Mimo dále popsané faktory byla potvrzena existence návaznosti a vzájemného ovlivňování efektivity systémů umístěných na pomyslné vertikální ose, tedy vězeňství, justice, odvětví veřejného sektoru, region, národního hospodářství. Nejvýznamněji zde působí faktor zásad a způsobů alokace a redistribuce ve vztahu k jednotlivým systémům na této vertikální ose.

Politické změny

Vůbec největší vliv mají politické změny dané změnou politického systému ale i politické změny v rámci jednoho politického systému. Počty vězňů byly v období totalitního režimu nejvyšší v obdobích represivních vln režimu, naopak klesaly v následných uvolněních doprovázených výraznými amnestiemi v politicky uvolněném prostředí. Změna politického systému je vždy doprovázena výraznou amnestií (dobře je patrný vliv amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 1990, kdy bylo k 1. 2. 1990 ve výkonu vazby a ve výkonu trestu pouze 6262 osob vzhledem k obvyklému počtu přesahujícímu v posledních letech 20000 osob a s tím souvisejícími požadavky na liberalizaci a humanizaci vězeňství, personálními změnami ve vězeňství i v soudnictví, kde se projevuje nezkušenost mladších právníků prodloužením doby vazby. Výše uvedené změny v počtu vězeňské populace, které nelze předem prognózovat, způsobují ve vrcholech křivek přelidnění věznic a v sedlech snížení počtu vězňů a obviněných i pod úroveň počtu zaměstnanců. Pro veřejnou správu je těžké v co nejkratším čase na tyto změny reagovat a zajistit tak potřebnou efektivity. Podobný vliv na počty vězňů mají i politické změny v rámci jednoho politického systému.

Demografické změny

Dalším vnějším faktorem jsou demografické změny vyvolané exodem obyvatel východních zemí na západ, a to přes Českou republiku v souvislosti s „otevřením hranic“ po roce 1989. počty vězněných cizinců a jejich podíl na celkovém počtu vězněných osob (viz. příloha č. 4). Je potřebné uvést, že údaje jsou částečně zkrácené zahrnutím osob, u kterých nebylo z dostupných dokladů zřejmé, jsou-li občany České republiky, do počtu obviněných a odsouzených.

Faktor demografických změn působí ve směru zvyšování kriminality, prodlužování doby vazby a počtu obviněných, kteří musí být z důvodu nedostatečné kapacity vazebních věznic umístováni ve věznicích, čímž dochází ke zvyšování nákladů a to i z důvodu jiného režimu obviněných. V souvislosti s „otevřením hranic“ se u nás také objevily do té doby neznámé typy zločinnosti.

Tržní sektor

Na vstupy do systému vězeňství dále působí kvalita fungování tržního sektoru, a to objemem finančních prostředků, které mohou být alokovány do systému vězeňství prostřednictvím veřejných rozpočtů. Pokles výkonnosti ekonomik znamená menší příjmy veřejných rozpočtů, a tím i menší příjmy pro Vězeňskou službu, což má za následek narušení realizace Koncepčních záměrů Vězeňské služby ČR. Neprosperující tržní sektor znamená také zvyšování nezaměstnanosti, která ovlivňuje vězeňství zvýšením kriminality a tedy i počtu obviněných a odsouzených, dále se projevuje nízkou poptávkou po zaměstnávání odsouzených organizacemi tržního sektoru. Celková vyšší nezaměstnanost v národním hospodářství má ale kladný vliv na snižování fluktuace zaměstnanců Vězeňské služby.

Financování dle užitků

Financování vězeňství z veřejných financí by se mělo odvíjet od kvality užitků a výkonů tohoto odvětví a je tedy dalším vnějším faktorem efektivnosti. **V současnosti u nás neexistují spolehlivé metody pro změření těchto užitků a výkonů**, a proto ani financování se podle nich neodvíjí.

Konkurenční prostředí uvnitř odvětví

Nejméně ovlivňuje vězeňství zvnějšku konkurenční prostředí, protože VS ČR má monopolní postavení na poskytování služeb vězeňství.

Vnitřní faktory efektivnosti

Na výše zmíněné vnější faktory efektivnosti, a tedy změny poslání a cílů způsobených vnějším okolím, musí Vězeňská služba ČR reagovat realizací vnitřních faktorů efektivnosti. Tyto faktory existují objektivně a záleží na úrovni řízení veřejného sektoru, zda je využije. Dále popsané faktory ovlivňující vnitřní efektivnost rozvoje vězeňství jsou dostatečně prozkoumány vědním oborem veřejná ekonomie. Dalšími faktory, významně ovlivňujícími vnitřní efektivnost vězeňství (které jsou ovlivňovány dále citovanými již dostatečně ověřenými faktory), **jsou zejména nákladovost na vězně a den, zaměstnávání vězňů** (viz. příloha č. 5) **a schopnost vězňů hradit náklady na pobyt ve věznicích**. Tyto faktory v současné době působí ve směru přerozdělování finančních prostředků, pracovníků vězeňské

služby, vězňů a technického vybavení mezi jednotlivými organizačními články, tedy věznicemi (z důvodu jejich často významně rozdílných konkrétních hodnot u jednotlivých organizačních článků). Tento systém redistribuční funkce uvnitř systému vězeňství (spolu s alokační funkcí na pomyslné vertikální ose.

Technické zabezpečení efektivního fungování systému

Technickým zabezpečením systému vězeňství rozumíme dostatečné ubytovací kapacity, zabezpečovací systémy pro střežení objektů, vězňů a pro bezpečnost vězeňského personálu spolu se spojovací technikou, výpočetní techniku sloužící pro uchování a aktualizaci informací o vězněných osobách, personálu ale i pro hospodářské účely, to vše v souladu s mezinárodními standardy. Požadavky technického zabezpečení narážejí především na nedostatek finančních prostředků.

Uplatnění vědeckých poznatků v procesu realizace poslání systému

§ 2 písm. 1 a) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní stanovuje jeden z úkolů VS ČR: „provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody“.

Věda je využívána především v oblasti penitenciární péče, jedná se tedy především o psychologii, sociologii, penologii. Všichni zaměstnanci zajišťující primární funkce vězeňství ve výkonu vazby a trestu procházejí speciálním školením, využívajícím poznatků z těchto vědních oborů. Pro zvýšení efektivnosti je třeba využívat i poznatky z ekonomie a managementu, ale i marketingu v případě vedlejší hospodářské činnosti. Využití některých nových vědeckých poznatků je omezeno technickými možnostmi věznic, ty jsou pak ovlivňovány v první řadě nedostatkem finančních prostředků.

Efektivní strukturalizace činnosti zabezpečujících realizace poslání uvnitř systému

Dalším faktorem působícím na vnitřní efektivnost je struktura veškerých činností. Strukturování Vězeňské služby je dle primárních a sekundárních funkcí, kde primární funkce jsou představovány odděleními vězeňské a justiční stráže, výkonu vazby a trestu a zdravotnickými zařízeními. Problematickou otázkou, co se týče efektivnosti, se jeví proces zcivilňování příslušníků Vězeňské služby ČR, který znamenal růst dávek souvisejících se skončením služebního poměru.

Dělba práce

Uplatnění všech forem dělby práce je třetím faktorem vnitřní efektivnosti. V oblasti vězeňství je tento faktor důležitý, protože uvnitř tohoto systému spolupracují odborníci z mnoha vědních oborů. Dělba práce jak vertikální tak horizontální je dána organizačními řády jednotlivých článků a dále organizačními řády jednotlivých oddělení včetně popisu práce jednotlivých funkcí. Dále existuje dělba práce mezi jednotlivými články (věznicemi určené pro výkon a vazby, pro výkon trestu, věznicemi s dohledem, věznicemi s dozorem, věznicemi s ostrahou, věznicemi se zvýšenou ostrahou).

Kvalifikace pracovníků (viz. příloha č. 6)

Faktor kvalifikace pracovníků je v České republice zabezpečován Institutem vzdělávání se sídlem ve Stráži pod Ralskem. Proces přípravy pracovníků zahrnuje v ČR nástupní kursy a Program celoživotního vzdělávání, kam je zahrnut každý pracovník VS ČR. Po roce 1990 se zvýšily požadavky na předepsané vzdělání (úplné středoškolské u primárních funkcí), bohužel uchazečům není možno nabídnout odpovídající finanční ohodnocení, důsledkem je tak vysoká fluktuace.

Iniciativa pracovníků

Iniciativu pracovníků jako pátý faktor nelze bohužel stimulovat pomocí odměňování práce. Pracovníci veřejného sektoru jsou odměňováni „tabulkově“, přičemž prostředky na ocenění projevené iniciativy nejsou. To platí i pro vězeňství. Přitom ve vězeňství musí pracovník často iniciovat své chování, sám rozhodovat a hledat optimální postupy při výkonu svého zaměstnání. Na druhé straně, a to především u ozbrojené složky, se musí pracovník často podrobit rozkazům nadřízených. Tím se motivace jako součást řízení stává ještě náročnější. Zatím je tedy možné pracovníky motivovat snad pouze zdůrazňováním společenské potřeby vězeňství.

Systém řízení

Šestým faktorem vnitřní efektivity je systém řízení, ten je ve vězeňství předurčen zákony, podle kterých byly VS ČR zřízeny. Tyto instituce si mohou formulovat cíle pro organizaci jako celek i pro každého pracovníka. Jde o tzv. proces řízení podle cílů. „Do každoročního cyklu rozpočtových prací zařadit provádění srovnávací analýzy porovnáváním výkonových nebo poměrových ukazatelů s cílem prokázat možnost dalšího posunu v efektivity a hospodárnosti vynakládaných výdajů. Navrhnout cestu a techniky rozpočtování a hodnocení „podle efektivity“ jako standard rozpočtování výdajů ve VS

8. UPLATNĚNÍ VEŘEJNÉ VOLBY A VEŘEJNÉ KONTROLY V DANÉM ODVĚTVÍ. KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY, PROBLÉMY.

Veřejná kontrola a volba

Tímto pojmem se rozumí právo veřejnosti přímo nebo zprostředkovaně dohlížet na výsledky rozhodování a spravování, které provádí jimi zvolení zástupci. Tím, že si občané tyto zástupce ve volbách zvolili, rozhodují za ně jejich jménem a za tato rozhodnutí se jim zpětně zodpovídají. Každý občan má právo vědět, jestli je s veřejnými prostředky (které jsou vybírány prostřednictvím daní) nakládáno hospodárně a ve prospěch cílů, pro které byla organizace zřízena. **Rozmístění prostředků je realizováno prostřednictvím veřejné volby a užití podléhá veřejné kontrole.**

Stát jako významný vlastník nese odpovědnost za oblasti, které spravuje a které si občané platí ze svých daní. Aby mohla veřejná kontrola kvalitně probíhat, musí být dobře zorganizovaná. K tomuto má vytvořen systém právní i institucionální. Kontrola musí probíhat za daných a známých pravidel, metod, postupů a principů. Ti, kdo podléhají veřejné kontrole, musí být zákonem zavázáni umožnit kontrolu, to znamená vytvoření předpokladů a zpřístupnění informací ve všech rozhodujících úrovních, aby mohla být kontrola řádně vykonána. Výsledky kontrol jsou veřejné.

Systém kontroly veřejné správy

Systém kontroly ve veřejné správě je nepostradatelný. Obecně zde má zabezpečit.

- Zabránění zneužití moci
- Kvalitní správu
- Principy demokratického právního státu
- Ochránit právnické či fyzické osoby při činnostech vykonavatelů veřejné správy, které by byly v rozporu se zákony a jiným právními předpisy

Kontrolu ve VS ČR provádí Ministerstvo spravedlnosti a jemu podřízené instituce.

9. KOMPARACE SE STEJNÝM ODVĚTVÍM VE VYBRANÉ ZEMI. ZMĚNY PO VSTUPU DO EU.

Současné vězeňství v České a Slovenské republice při svém formování po roce 1989 vycházelo z pozitivních výsledků ve vězeňství v období 1. republiky, ale i z nejstarších tradic, které se utvářely již v období rakousko-uherské monarchie. Reformní úsilí po roce 1989 spojené s přehodnocením vývoje vězeňství v letech 1945 až 1989 vyústilo v přijetí koncepcí rozvoje vězeňství v obou zemích, které se staly strategickými plány reformy vězeňství v České i Slovenské republice.

Česká a Slovenská republika se po roce 1989 důsledně orientují na mezinárodně uznávané zásady zacházení s osobami ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Pojetí poslání, funkce a cílů je v obou zemích tedy shodné. Výkon vězeňství v ČR zabezpečuje na základě zákona ČNR č. 55/92 Sb., o Vězeňské a justiční stráži ČR, ve znění pozdějších předpisů, organizační složka státu Vězeňská služba ČR, v SR pak rozpočtová organizace Zbor väzenskej a justičnej stráže SR na základě zákona č. 4/2001Z.z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže. Hlavní úkoly vymezené těmito zákony jsou shodné, ZVJS SR má navíc ve vymezených případech oprávnění policejního orgánu.

Nejpodstatnější rozdíl mezi českým a slovenským vězeňstvím je v jeho institucionálním zabezpečení. Zatímco VS ČR je organizační složkou státu a právní subjektivita náleží VS jako celku, ZVJS SR se skládá z Generálního ředitelství a jednotlivých ústavů, které mají formu rozpočtových organizací, tedy právní subjektivitu. Co se týče zařazení v rámci národního hospodářství, obě instituce jsou podřízené ministrům spravedlnosti, kdy na ministerstvech spravedlnosti existují organizační složky pro vězeňství.

Jak VS ČR tak ZVJS SR jsou financovány ze státních rozpočtů prostřednictvím kapitol ministerstev spravedlnosti. V obou systémech je umožněno provozování hospodářské činnosti, jehož hlavním cílem je zaměstnávání odsouzených. Tato možnost je ve větší míře využívána na Slovensku, kde funguje 55 hospodářských středisek, zatímco u nás to je pouze 10 středisek. Význam hospodářských středisek jako mimorozpočtového zdroje financí je, a to zejména v ČR minimální.

Vězeňství jako součást systému justice je přímo i nepřímo ovlivňováno dalšími systémy z odvětví justice (soudnictví, státní zastupitelství a advokacie), ale i ostatními odvětvími veřejného sektoru, fungováním ziskového sektoru, neziskového nestátního sektoru a kvalitou legislativy.

České vězeňství se v současné době potýká s problémy nedostatku finančních prostředků, vysokého počtu vězněných a tedy nedostačující ubytovací kapacity, nepříznivého poměru vězeňského personálu k vězněným osobám, nedostatečné kvalifikace vězeňského personálu (na kterou má vliv vysoká fluktuace), nízké zaměstnanosti vězňů, ale i vysoké zadluženosti (pohledávky za vězni). Z těchto problémů se Slovenska týká pouze nedostatek finančních prostředků, vysoká zadluženost jednotlivých věznic a vysoká fluktuace personálu. Podíl

výdajů na vězeňství na výdajích celého resortu ministerstva spravedlnosti, ale i na výdajích celého státního rozpočtu je vyšší na Slovensku, výdaje na vězněnou osobu jsou na Slovensku také značně vyšší.

10. REŠERŠE Z TISKU

Motejl: Poměry ve věznicích je nutné zlepšit, ale o mučení nevím

10.02.2004 00:00 - Poměry v českých věznicích, například zdravotnickou péči o některé vězně, je podle ombudsmana Otakara Motejla nutné zlepšit. Případy mučení se ve vězeňství ani v dalších institucích ale nevyskytují, řekl dnes Motejl ČTK na konferenci k protokolu k úmluvě proti mučení. Česká republika se letos chystá k této smlouvě přistoupit.

Motejl podotkl, že i když ve věznicích, policejních ústřednách či armádě existují určité rezervy v chování státních zaměstnanců, nedá se mluvit o mučení či nelidském zacházení.

"Nemám žádné dramatické poznatky o nějakém mučení v tom literárním slova smyslu, ale jistě existují určité typy jednání, které vyžadují určitou korekci," zmínil Motejl.

Jiří Kopal z Ligy lidských práv soudí, že dodržování lidských práv ve státních institucích se v ČR sleduje nedostatečně. "Česká republika zatím nemá příliš nezávislých mechanismů, které by kontrolovaly dodržování lidských práv a lidské důstojnosti na policii, v psychiatrických léčebnách a ve věznicích," řekl Kopal. Tuto kontrolu by podle něj měl vykonávat ombudsman.

Kopal dodal, vláda nyní připravuje novelu, která by měla rozšířit pravomoci veřejného ochránce lidských práv. "Novela předpokládá, že bych měl rozšířenou působnost na všechna místa, kde jsou lidé drženi...včetně léčeben dlouhodobě nemocných či všeobecně dětských domovů a psychiatrických léčeben," doplnil Motejl.

Co se týče věznic, ombudsman poznamenal, že mnohdy odsouzení nemají kontakt s příbuznými a spornou otázkou je i odměňování vězňů za jejich práci. "Jsou to věci, které jsou jistě pro osud těch jednotlivců poměrně závažné," míní.

Na otázku, zda zaznamenal v Česku případy mučení, Motejl odpověděl, že náznaky bylo možné vysledovat snad jen z policejního vyšetřování zadržených při zasedání Mezinárodního měnového fondu v roce 2000. Postup policie tehdy masivně kritizovali ochránci lidských práv, věc prošetřovala i inspekce ministra vnitra.

Thajské vězení není fešácký kriminál

13.01.2004 09:48 - Čeští drogoví pašeráci Radek Hanykovics a Emil Novotný se jistě radují. V pondělí za nimi definitivně zaklapla kovová vrata thajské věznice a zbytek trestu si odpykají doma. V jakých podmínkách vlastně strávili řadu krušných roků?

Ve věznicích se říká, že tam vládou nelidské poměry. Pravda, podle západních měřítek určitě nejde o žádné fešácké kriminály, ale jejich pověst je možná někdy horší, než si zaslouží.

"Pobyt ve vězení je trestem, trestem za něco špatného, není to rekreace," vysvětluje thajský postoj Sirit Wichranport, vysoký policejní seržant z Bangkoku. "Tomu musí odpovídat i podmínky za mřížemi."

Wichranport ví, o čem hovoří. Čtyři roky pracoval jako dozorce v pověstném Velkém tygrovi, káznici Bang Kwang na severní periférii Bangkoku. V káznici, prý nejtěžší v Thajsku, kterou důvěrně poznali i dva Češi a kterou místní chovanci ironicky přezdívali bangkokský Hilton.

Není to pro slabé náтуры

Thajský kriminál není pro slabé náтуры. Vězni trpí nedostatkem kvalitní a vlastně jakékoli stravy, nedostatkem hygieny, někdy jsou fyzicky i psychicky týráni. "Aby člověk přežil, musí si za velké peníze kupovat jídlo, protože zdejší stravu nelze pozřít," řekl Novotný už před osmi lety. Podle Radka Hanykovicse to platí dodnes.

Všechno uvnitř věznice je komplikované a na dlouhé lokte. Vládne permanentní stres. Bez pomoci zvenčí, především finanční, může být obtížné tam dlouhodobě přežít. Někdy se však drastické podmínky poněkud démonizují. Například drogový expert Jiří Vacek po rozsudku nad Novotným předpověděl, že ve vězení přežije nanejvýš tři roky. Naštěstí pro Novotného mu prognóza nevyšla.

V thajských věznicích není vězeň jako vězeň. "Západané tam mají do jisté míry privilegované postavení," říká český velvyslanec v Bangkoku Jiří Šitler. "Nemusí pracovat, mohou číst, studovat, vařit si, zastupitelské úřady jejich zemí se o ně zajímají," dodává. Opravdovými chudáky jsou podle něho obyvatelé okolních států, Laosané nebo Kambodžané. "Po těch neštekne ani pes," soudí Šitler.

Největší problém je zdraví

Nejhorším problémem thajských věznic je podle českého velvyslance zdravotnictví. Řada vězňů trpí více či méně závažnými zdravotními chorobami, mají střevní potíže, ale i tuberkulózu. Onemocnět vážněji znamená vystavit se hrozbě smrti. Do slova a do písmene. Léky si totiž musí muklové nechat kupovat od dozorců a ordinovat si je sami.

Vězeňský lékař obvykle zasahuje, až když je pozdě. Pokud vězeň nemá na léky peníze, je to jeho smůla. To ostatně potvrzuje i Hanykovic, jemuž na cele zemřel přítel, slovenský vězeň Ivan Zavadinka. "Nemohl mluvit, zvracel krev, v noci ho ošetřovali jen spoluvězni. Kdyby ho včas převezli do policejní nemocnice, mohl tu ještě být," říká.

"První roky jsem přežíval v nejpřísnějším režimu," popisuje na internetu své devítileté živoření v Bang Kwangu britský vězeň Brian Mounsey, odsouzený za pašování heroinu na 100 let. Před dvěma roky byl přepraven do britské věznice.

"Třiadvacet se nás tísnilo rameno na rameni v cele o velikosti skromného obýváku. Spal jsem na betonové podlaze. Nikdo z nás nebyl příliš zdravý. Když někdo dostal teplotu nebo svrab, chytla to hned většina. Strávil jsem také několik měsíců v poutech na samotce, v cele o délce mého těla. Díra místo záchodu a jímka na mytí plná říční vody, která měla barvu Temže."

Bez peněz hrozí smrt

Za ostře hlídanými zdi prostě vládne úplně jiný svět. Za peníze se tam prý dostane snad všechno, samozřejmě s výjimkou svobody. Platí se za lepší stravu, za matraci na spaní, za místo v cele, za převařenou vodu.

Kdo se nepřizpůsobí, často nepřežije. V celách mnohdy dochází k nejrůznějším nepravostem, často za asistence podplacených dozorců. Fungují tu pevně semknuté gangy a klíky, mnohdy jsou tam dostupné i tvrdé drogy.

Ve věznici Khlong Phai v Nakhon Ratchasima, 250 kilometrů od Bangkoku, kam byl loňského května na pár měsíců přemístěn Emil Novotný, nedávno odkryli síť vězňů, kteří přímo z cel dál řídili pomocí mobilních telefonů své drogové kšefty.

Další potíží thajského vězeňství je obrovské přelidnění. V tamních věznicích si podle loňské zprávy Amnesty International odpykává tresty zhruba 250 tisíc lidí, z nich asi sedm tisíc cizinců, vesměs pro drogové delikty. Celková kapacita je však pouhých 100 tisíc vězňů. Novotný a Hanykovicse se v Bang Kwangu tísnil s dalšími dvaceti spolubydlíci na ploše zhruba čtyři krát šest metrů.

Domů!

Thajské věznice prostě nejsou procházkou růžovou zahradou. I proto se většina civilizovaných států snaží převést své občany do domácích zařízení. Intervenuje za ně britská královna i americký prezident. Občas mají úspěch tak jako nyní čeští diplomaté.

V pověstném Bang Kwangu se někdy děly hodně zajímavé věci. Do roku 1998 tam kupříkladu ilegálně vycházel časopis Bang Kwang Times, který zveřejňoval osudy i tvorbu vězňů. Texty se pašovaly ven v motáčích a hotové vydání se pak tajně dopravovalo zpět do věznice k abonentům. Po roce na to však úrady přišly a tvrdě zakročily.

Loni v říjnu však v Bang Kwangu zavedli vlastní televizní okruh. "Je to další z našich pokusů, jak snížit napětí mezi vězni," vysvětluje šéf správního oddělení káznice Somboon Madtramud. Bangkwangská televize zatím vysílá živě hodinu týdně, dozorcí většinou hovoří s vězni o jejich problémech. Později plánují i přenos zpráv a filmů. "Nemorální nebo drsné scény však vystřihneme," dodává Madtramud.

Není sporu, že ani taková vymoženost nemohla české vězně v Thajsku udržet. Oba s vděčností vymění Bang Kwang za český kriminál. Hanykovicsovi zbývá ještě 17 let trestu, Novotnému něco přes 34 let.

Věznice zůstanou bez informátorů

05.11.2003 00:01 - Státem placení udavači ve věznicích nebudou. Poslanci smetli pod stůl vládní návrh, který měl od Nového roku zavést možnost, aby dozorcí mohli platit vězňům za informace. Především pravicoví poslanci namítli, že by taková změna vrátila poměry v českém vězeňství do dob před rokem 1989.

Vězni by se vydírali

"Vlastně by se tím vytvořily podmínky pro vydírání mezi vězni, což je nepřipustné," komentoval vládní návrh poslanec ODS Tomáš Kládívko. S návrhem přišel dnes už bývalý ministr spravedlnosti a současný soudce Ústavního soudu Pavel Rychetský.

Pikantní je, že ve sněmovně byl jeho zpravodajem někdejší vězeňský dozorce z pražské Ruzyně Petr Ibl, dnes šéf poslaneckého klubu ČSSD. "Já nejsem autorem toho návrhu, připravilo ho ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s Vězeňskou službou," bránil se Ibl.

Poslanci v úterý odmítli i další kontroverzní součást nového vězeňského zákona. Podle jednoho z paragrafů by totiž dozorcí mohli vězňům odebírat vzorky DNA a vytvořit z nich svoji vlastní databázi.

"Šlo by pak lépe zjistit, jestli některý z vězňů nemá na svědomí některou z dosud neobjasněných vražd," vysvětlil Ibl. Vzorky by se odebíraly výtěrem slin z krku. Stejnou možnost už ale má policie, což byl hlavní argument většiny poslanců, kteří hlasovali proti.

Stráž může pronásledovat uprchlé i mimo věznice

Nový vězeňský zákon, notně obroušený o některé klíčové návrhy, nakonec přidává vězeňské strážní jednu důležitou pravomoc. Při útěku vězně budou dozorcí moci zasahovat i mimo objekt věznice. Dosud museli nejdříve zavolat policii a pak čekat na její zásah.

Věznicím odlehčí změna systému, tvrdí odborníci

24.03.2000 00:00 - Minimálně několik týdnů či měsíců zůstanou pro ty, kteří byli potrestáni za méně závažné delikty, brány věznic zavřené. Odsouzení budou muset kvůli střeďečnímu opatření generální ředitelky Vězeňské služby Kamily Meclové, čekat, až na ně přijde řada. Včera se žádný "lehčí" vězeň k nástupu nepřihlásil. "Nemuseli jsme tedy zatím nikoho odmítnout," konstatoval zástupce ředitele liberecké věznice Jiří Drápela.

Ani na bránu plzeňské věznice na Borech do včerejšího poledne nezaklepal ani jeden odsouzený. "Až přijde někdo takový, na něhož se vztahuje opatření, nepřijmeme ho," uvedl ředitel Jiří Piroch.

Odsouzený, kterému uložil soud maximálně dvouletý trest, by se sice měl v určeném termínu do věznice dostavit. Dostane však jen potvrzení o příchodu a může zase jít domů.

"Jsme si sice vědomi, že je to poněkud nestandardní opatření a že není na dlouho. My jenom prozatím nebudeme přikládat pod kotel. Jiné řešení prostě není," uvedl náměstek ministra spravedlnosti Josef Baxa.

Alespoň zčásti by přeplněným věznicím mohl ulehčit právě dokončovaný pavilon v Jiřeticích s tisíci novými lůžky na celách. Budování dalších věznic ministerstvo i vedení Vězeňské služby odmítá. "Když pominu Rusko, jsme na tom v Evropě výrazně nejhůř s počty vězňů v přepočtu na sto tisíc obyvatel. Problém je někde jinde," uvedla generální ředitelka Meclová. Hodně místa ve věznicích zabírají ti, kteří jsou zatím jen obviněni, ale na konečný verdikt čekají ve vazbě. Zatímco v roce 1986 byl poměr vazebně stíhaných a odsouzených jedna ku osmi, v současné době tvoří lidé ve vazbě třetinu všech vězňů.

Navíc průměrná délka vazby se kvůli nepružnosti práce policie a soudů rok od roku prodlužuje - loni přesáhla sto šedesát dní. "Je to také v tom, že stále více trestných činů mají na svědomí cizinci. A u nich bohužel platí, že pokud je policie chytí, jdou - z obavy aby neutekli - téměř automaticky do vazby," konstatoval jeden ze soudců pražského městského soudu.

Náměstek Baxa míní, že pokud soudy nezmění zaběhlý způsob trestání a nebudou využívat alternativní tresty, vznikne ve vězeňství začarovaný kruh. "Pokud je nějaká věznice naplněná na dvě stě procent, tak o nějaké převýchově nemůže být řeč.

Naopak, produkuje vlastně další kriminalitu," upozorňuje náměstek.

I kritik opatření - místopředseda Nejvyššího soudu Pavel Kučera - připustil, že jednou z možností, jak řešit problém přeplněných věznic, je radikální změna trestní politiky.

"Dovedu si představit, že bude vytipován okruh trestných činů, u nichž nebudou ukládány tresty odnětí svobody. Tuto změnu však musí provést zákonodárce, nemůžeme se řídit podle toho, jestli v celách je, nebo není právě místo," míní Kučera.

Navzdory opatření budou soudci nástupy do výkonu trestu nařizovat dál. "O přeplněnosti věznic na ministerstvu věděli dávno a měli iniciovat změnu zákona," prohlásil předseda českolipského trestního senátu Vlastimil Nedvěď

11. AKTUÁLNÍ PROBLÉMY ODVĚTVÍ A JEJICH ŘEŠENÍ

1. Zlepšit materiální stav vězeňství:

- postupně rekonstruovat zastaralé vězeňské objekty a vybudovat nové tak, aby bylo možno ubytování vězňů v co možná nejnižším počtu v jedné místnosti. (u nás asi jen vzdálená perspektiva),
- zajistit dostatek prostorů pro práci vězňů uvnitř věznic,
- modernizovat objekty tak, aby splňovaly všeobecně platné hygienické požadavky - osvětlení, vytápění a větrání,
- zřídit, případně vybavit ošetřovny a ambulance tak, aby umožňovaly poskytování alespoň základní zdravotnické péče v běžném standardu,
- změnit dislokaci vězeňských objektů, a to především zvýrazněním regionálního principu, s cílem lépe umožňovat vězňům dodržovat pozitivní sociální kontakty s rodinou.

2. Změnit a dopracovat vězeňskou legislativu:

- v návaznosti na změnu celého právního řádu nově vymezit rozsah trestní odpovědnosti občanů, nově definovat, která jednání budou považována za trestné činy, nově upravit ukládání a výkon sankcí za tyto činy.

3. Nově organizovat vězeňský systém:

- považovat práci ve vězeňství za určitý druh státní služby a vězeňský personál za státní úředníky, překonat dosavadní vojenskou organizaci vězeňství a militantní způsob výkonu vazby i výkonu trestu odnětí svobody,

- při zcivilnění vězeňství neoslabit, naopak zesílit ostrahu vězeňských zařízení, přičemž tuto činnost musí nadále vykonávat ozbrojený a vycvičený vězeňský personál.
4. Způsob výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody uvést do souladu se Standardními minimálními pravidly OSN pro zacházení s pachateli a postupně i s Evropskými vězeňskými pravidly:
    - až do doby, než je pachatel pravomocně odsouzen, zacházet s ním na základě presumpce nevinny a jeho práva omezovat jen ve zcela nezbytné míře,
    - při výkonu trestu odnětí svobody vytvářet dostatek příležitostí k profesní přípravě, pracovní činnosti a smysluplnému trávení volného času – na tomto podkladě zpracovávat a realizovat hodnotné resocializační programy,
    - uskutečňovat specifické programy zacházení s mladistvými, s drogově závislými, s psychopaty, s odsouzenými k doživotnímu trestu i s dalšími skupinami,
    - rozvíjet spolupráci se státními i nestátními institucemi, církvemi a náboženskými společnostmi s cílem přispět k žádnému průběhu výkonu vazby.
  5. Zaměřit se na výchovu vězeňského personálu:
    - zabezpečit rekvalifikaci stávajícího vězeňského personálu seznámením s podstatou, smyslem a nezbytností přeměn ve vězeňském systému a vycvičením v nových formách zacházení s obviněnými a odsouzenými,
    - u nových zaměstnanců VS ČR zajistit zejména u funkcí vyžadujících každodenní setkávání se s vězni dostatečně dlouhou kvalitní profesionální teoretickou i praktickou přípravu.
  6. Dbát na rozvíjení mezinárodních styků a spolupráce:
    - při transformaci vězeňství v ČR využívat v první řadě pomoci kompetentních orgánů při Radě Evropy (Komise pro lidská práva a další),
    - v co nejširší míře umožňovat základním i odborným vězeňským pracovníkům seznamovat se s podmínkami a způsobem výkonu vězeňství v demokratických státech (exkurze).

Dále:

7. Přeplněnost věznic
8. Zaměstnávání odsouzených
9. Ekonomický aspekt
10. Počty a profesionalita zaměstnanců VS ČR

12. VLASTNÍ NÁZOR NA FUNGOVÁNÍ HODNOCENÉHO ODVĚTVÍ V ČR. NÁVRHY ŘEŠENÍ

České vězeňství se v současné době potýká s problémy nedostatku finančních prostředků, vysokého počtu vězňených a tedy nedostačující ubytovací kapacity, nepříznivého poměru vězeňského personálu k vězňeným osobám, nedostatečné kvalifikace vězeňského personálu. Jako ve všem i ve vězeňství chybí peníze. Myslím si, že do vězeňství by měl jít dostatek peněz. Není to pro stát jednoduché, ale mělo by to tak být. Jinak hodnotím práci a výkon kladně. Podle přílohy č. 8 jasně vidíme, že náklady do VS ještě více porostou

Návrhy řešení:

- uzákonění ekonomické a právní subjektivity jednotlivých org. článků
- zajištění schopného managementu v čele těchto organizací pro řádné hospodaření s majetkem a plné využití budov a prostor věznic a to zejména skrze podporu podnikatelské a hospodářské činnosti věznic
- podpora zaměstnávání vězňů např. daňovými úlevami při zaměstnávání vězňů fyzickými a právníckými osobami
- vybudovat infrastrukturu pro výkon alternativních trestů, dohled nad podmíněčně odsouzenými a propuštěnými
- motivovat soudy k využívání peněžitě záruky za vazbu, zohlednit zájem poškozeného legislativní úpravou
- umožnit zrychlené řízení v bagatelních věcech

13. POUŽITÁ LITERATURA

- STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. A kol. *Veřejná ekonomie pro školu a praxi*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 1998
- REKTOŘÍK, J. *Transformační a alokační problémy marginálních segmentů odvětví veřejného sektoru*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 9 – 24.
- HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství I*. 1. vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1997.

Dále byly použity následující zdroje

- www.vscr.cz, www.czso.cz

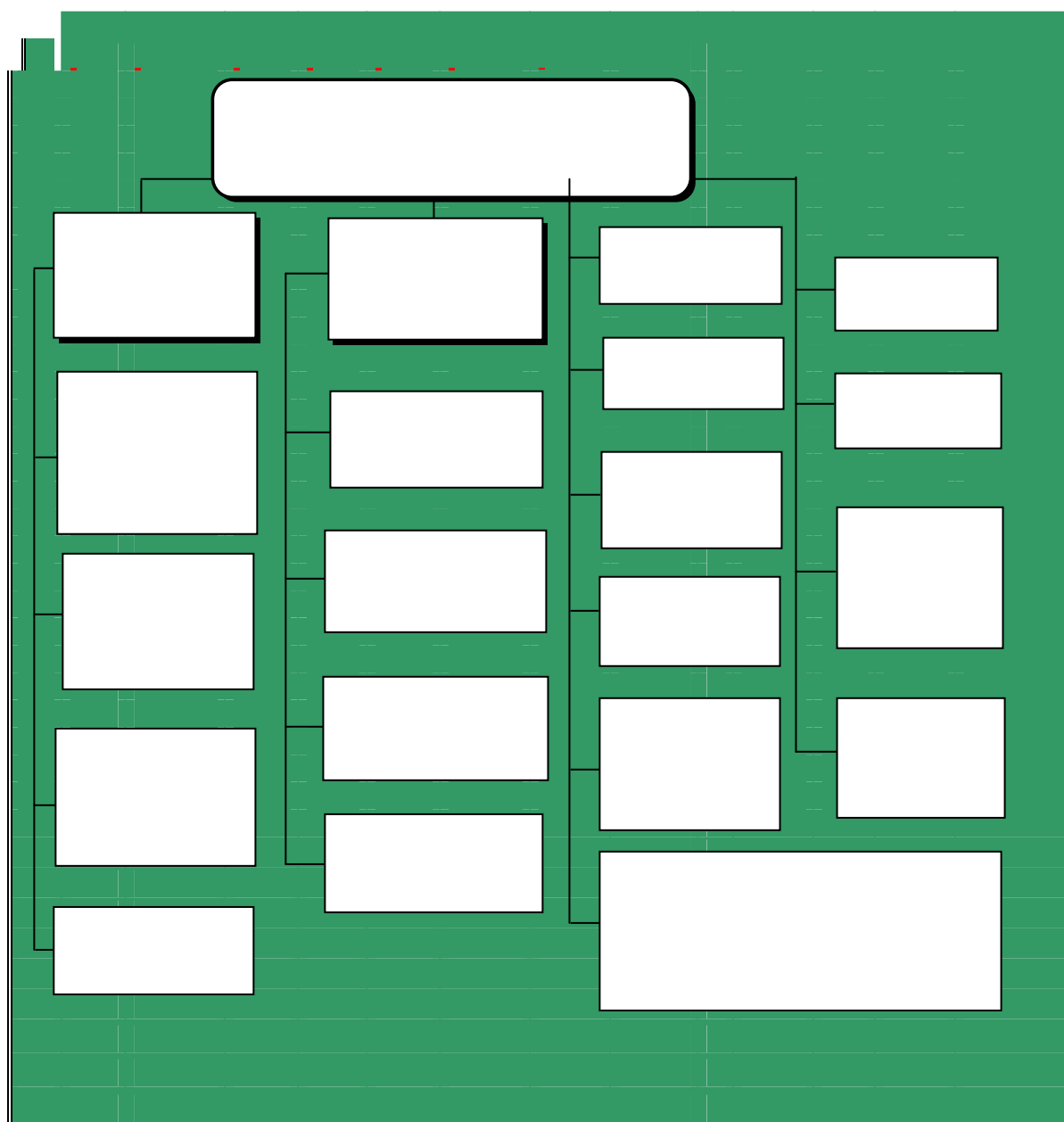
14. SEZNAM PŘÍLOH

1. Úkoly Vězeňské služby
2. Organizační schéma Vězeňské služby v roce 2003
3. Příjmy za rok 2003
4. Počty obviněných a odsouzených podle státní příslušnosti
5. Zaměstnání odsouzených v roce 2003
6. Zaměstnanci VS podle dosaženého vzdělání
7. Porovnání s některými státy
8. Vývoj stavu obviněných a odsouzených

Příloha č.1

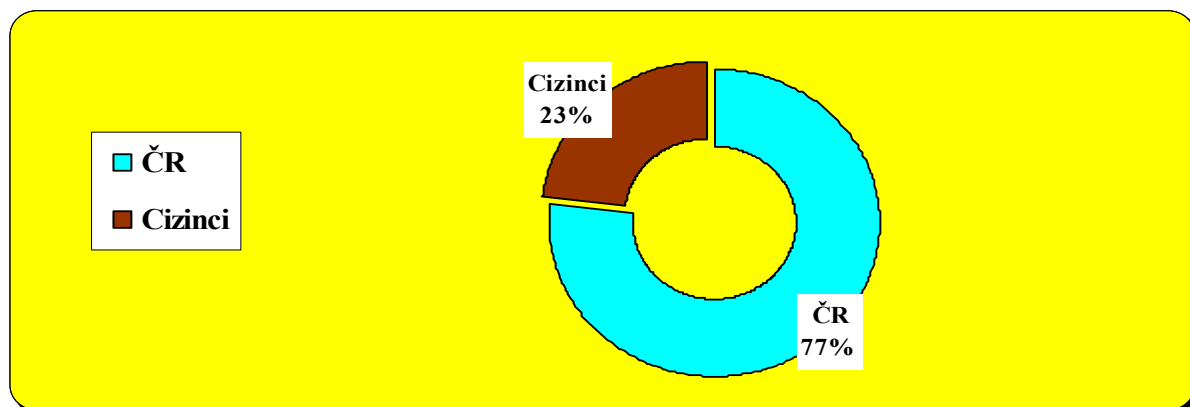
1. spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
2. střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody,
3. prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění
4. provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody,
5. zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství,
6. vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby,
7. vede evidenci osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody na území ČR
8. plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikace dal Parlament souhlas a jimiž je ČR vázána,
9. zabezpečuje vzdělávání příslušníků VS a občanských zaměstnanců VS, které provádí Institut vzdělávání
10. poskytuje zdravotní péči osobám ve výkonu vazby, osobám ve výkonu trestu odnětí svobody, příslušníkům a občanským zaměstnancům VS,
11. prošetřuje vlastními pověřenými orgány trestnou činnost příslušníků, ve spolupráci s Policií ČR se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody

řád.	organizační článek	Rok			
		2002	2003		
		skutečnost v tis. Kč	upr. rozpočet v tis. Kč	skutečnost	
				v tis. Kč	v %
1	2	3	4	5	6
1	Bělušice	15 024	14 414	16 411	113,85
2	Brno	57 240	56 805	55 882	98,38
3	Břeclav	10 110	11 102	11 141	100,35
4	České Budějovice	17 298	18 365	19 597	106,71
5	Drahonice	5 064	5 487	6 462	117,77
6	Heřmanice	20 261	20 758	20 654	99,50
7	Horní Slavkov	28 327	23 466	27 258	116,16
8	Hradec Králové	18 121	17 829	19 467	109,19
9	Jiřice	25 284	25 371	26 931	106,15
10	Karviná	10 674	11 156	11 765	105,46
11	Kuřim	17 783	18 302	18 420	100,64
12	Kynšperk nad Ohří	14 399	13 594	14 456	106,34
13	Liberec	15 401	15 746	18 216	115,69
14	Litoměřice	15 379	15 577	15 555	99,86
15	Mírov	21 698	22 218	22 057	99,28
16	Nové Sedlo	14 254	14 428	14 630	101,40
17	Odolov	9 916	10 435	10 096	96,75
18	Olomouc	17 255	17 995	21 360	118,70
19	Opava	24 248	25 256	24 941	98,75
20	Oráčov	15 850	15 735	15 033	95,54
21	Ostrava	26 873	28 173	27 967	99,27
22	Ostrov	46 177	43 855	39 002	88,93
23	Pardubice	23 312	23 777	25 321	106,49
24	Plzeň	42 323	45 501	46 808	102,87
25	Praha - Pankrác	83 547	86 166	84 502	98,07
26	Praha - Ruzyně	38 005	43 853	42 474	96,86
27	Příbram	21 937	22 885	22 836	99,79
28	Rýnovice	19 907	20 132	21 682	107,70
29	Stráž pod Ralskem	29 816	31 711	30 837	97,24
30	Světlá nad Sázavou	11 094	11 278	12 392	109,88
31	Teplice	9 373	11 154	11 296	101,27
32	Valdice	45 859	48 367	50 846	105,13
33	Vinařice	28 875	31 530	25 679	81,44
34	Všehrdy	17 212	18 527	18 465	99,67
35	Znojmo	11 858	11 754	11 615	98,82
		829 754	852 702	862 054	101,10
36	Institut vzdělávání	986	499	847	169,74
37	GŘ VS ČR	10 330	5 756	9 762	169,60
	Celkem	841 070	858 957	872 663	101,60

1. obvinění

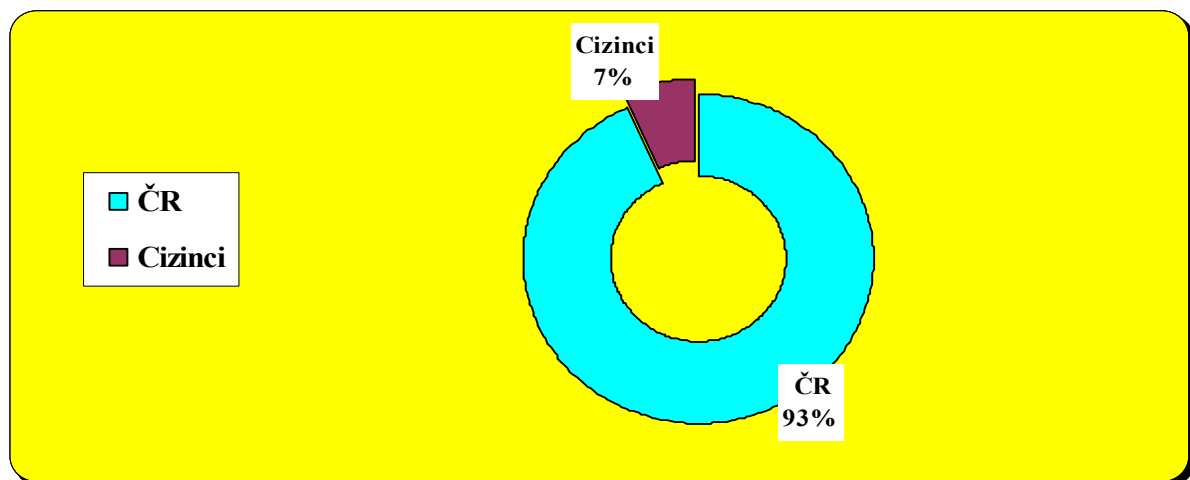
	ČR	Cizinci	Celkem
Muži	2 498	746	3 244
Ženy	121	44	165
Celkem	2 619	790	3 409

* V počtech ČR je zahrnuto 95 osob, u kterých není z dostupných dokladů zřejmé jsou-li občany ČR nebo SR.

2. odsouzení

	ČR	Cizinci	Celkem
Muži	12 407	891	13 298
Ženy	548	22	570
Celkem	12 955	913	13 868

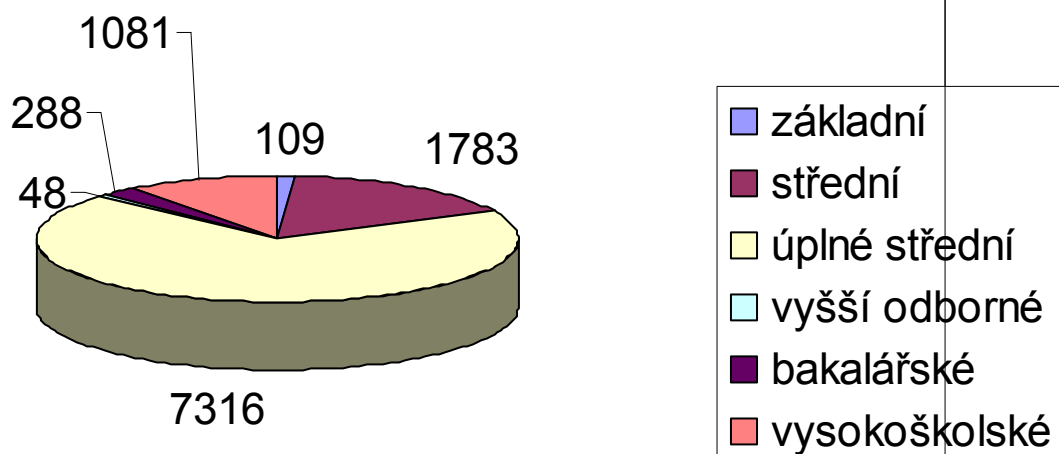

* V počtech ČR je zahrnuto 182 osob, u kterých není z dostupných dokladů zřejmé jsou-li občany ČR nebo SR.

Příloha č. 5

poř. číslo	Vazební věznice a věznice	Průměrný denní počet odsouzených			%	Průměrný hodinový výdělek pracujícího odsouzeného v Kč/hod
		Celkem	Zahrnutých v evidenci zaměstnávání	Celkem zaměstnaných		
1	2	3	4	5	6	7
1	Bělušice	524	470,8	95,9	20,37	28,07
2	Brno	270	99,1	94,8	95,65	28,38
3	Břeclav	47	19,4	19,4	100,00	31,96
4	České Budějovice	96	57,2	50,8	88,81	29,98
5	Drahonice	199	184,4	57,0	30,93	27,14
6	Heřmanice	646	620,9	138,0	22,22	29,86
7	Horní Slavkov	614	588,8	215,8	36,65	24,64
8	Hradec Králové	190	128,0	82,6	64,53	30,39
9	Jiřice	424	371,3	96,7	26,04	27,48
10	Karviná	105	57,8	43,8	75,74	27,20
11	Kuřim	462	408,3	147,3	36,08	29,18
12	Kynšperk nad Ohří	413	391,5	226,8	57,93	23,25
13	Liberec	65	27,7	27,7	100,00	27,20
14	Litoměřice	94	42,5	25,9	61,00	29,92
15	Mírov	339	324,8	146,3	45,03	37,90
16	Nové Sedlo	380	355,0	63,0	17,75	27,05
17	Odolov	181	160,1	94,4	58,97	26,37
18	Olomouc	118	56,3	44,8	79,59	30,32
19	Opava	333	301,3	202,4	67,17	27,47
20	Oráčov	489	441,1	77,2	17,50	29,47
21	Ostrava	203	43,3	43,3	100,00	29,90
22	Ostrov	681	523,0	153,0	29,25	26,63
23	Pardubice	420	317,1	204,1	64,36	28,07
24	Plzeň	918	847,5	508,7	60,20	35,99
25	Praha - Pankrác	444	248,7	214,5	86,26	29,77
26	Praha - Ruzyně	192	131,0	127,4	97,24	28,92
27	Příbram	613	561,1	255,1	45,46	28,27
28	Rýnovice	476	468,0	349,7	74,72	26,37
29	Stráž pod Ralskem	718	656,8	340,6	51,86	38,65
30	Světlá nad Sázavou	197	167,7	78,4	46,76	29,51
31	Teplice	31	17,0	17,0	100,00	28,72
32	Valdice	1 068	1 041,5	765,1	73,46	30,74
33	Vinařice	912	899,8	109,9	12,22	26,93
34	Všehrady	538	487,3	253,3	51,98	25,65
35	Znojmo	159	93,0	91,0	97,85	27,56
Celkem		13 559	11 608,8	5 461,4	47,05	29,83

Zaměstnanci VS podle dosaženého vzdělání k 31.12.2003 (bez úvazkových zaměstnanců)

<i>Stát</i>	<i>Údaj z roku</i>	<i>Poměr vězněných osob na 100 000 obyvatel</i>
<i>Anglie a Wales</i>	<i>2003</i>	<i>141</i>
<i>Bělorusko</i>	<i>2002</i>	<i>554</i>
<i>Brazílie</i>	<i>2003</i>	<i>160</i>
<i>Bulharsko</i>	<i>2003</i>	<i>134</i>
<i>Česká republika</i>	<i>2003</i>	<i>169</i>
<i>Estonsko</i>	<i>2002</i>	<i>337</i>
<i>Francie</i>	<i>2003</i>	<i>93</i>
<i>Itálie</i>	<i>2003</i>	<i>100</i>
<i>Japonsko</i>	<i>2003</i>	<i>53</i>
<i>Kazachstán</i>	<i>2003</i>	<i>522</i>
<i>Lotyšsko</i>	<i>2001</i>	<i>368</i>
<i>Maďarsko</i>	<i>2003</i>	<i>165</i>
<i>Moldavsko</i>	<i>2003</i>	<i>301</i>
<i>Německo</i>	<i>2003</i>	<i>98</i>
<i>Nizozemsko</i>	<i>2003</i>	<i>100</i>
<i>Polsko</i>	<i>2003</i>	<i>218</i>
<i>Rakousko</i>	<i>2003</i>	<i>100</i>
<i>Rumunsko</i>	<i>2003</i>	<i>200</i>
<i>Rusko</i>	<i>2002</i>	<i>670</i>
<i>Slovensko</i>	<i>2003</i>	<i>164</i>
<i>Ukrajina</i>	<i>2003</i>	<i>415</i>
<i>USA</i>	<i>2002</i>	<i>690</i>

ČR - údaje VS ČR a Statistická ročenka ČR 2003

Stav k 31.12.								
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Obvinění	7 887	7 736	7 125	6 934	5 967	4 583	3 384	3 409
Odsouzení	12 973	13 824	14 942	16 126	15 571	14 737	12 829	13 868
Celkem	20 860	21 560	22 067	23 060	21 538	19 320	16 213	17 277

